

len bezin garbi gordetzea. Ta bide zar guztien tartean bertsoak euskal biderik zabalena. Zoritxarrez naiko sasiz ta belar gaiztoz bete zaigu geren zabarkeriz.

Bilbao ontan asiak dira bide ori garbitzeko lanean. Lan ederra artu dute, alajaña, beren kontura, bañan etzaie artua damutuko. Lengo bertso zarrak artu ditzatela oraingo bertso berrien ikasbidetzat. Bertsoetan ezer gutxi dago berritu bearrik, asko ordea indartu bearrik. Jaungoikoari nai dakiola Bilbao ontan bezela Euskalerrri guzian saiatzea.

Nere aldetik aleginduko naiz bazter zokoetan dauden bertso ondasunak jasotzera. Berriz ere eskerrik asko lan ontan laguntzen didaten guzia. Orain arte bezelako borondate ona izan dezatela aurrera ere.

Orrela, danon artean indar berrituko degu bertsolaritza, ta ez degu esan bearrik izango arek bere onenak eman zituala.

Besterik ez.

1958'ngo Abenduaren 11'an

Antonio Zabala, S. J.

Aita Zabala-k bukatuta Mitxelena jaunari ematen zaio itza. Leendabizi adierazten du Arrue jaunaren partez ezin etorri izan dala Madriler a joan bearra zeukalako eta dio ere Irigaray jaunak esan zuela, etorriko zala aal baldin bazuen, baiña ezuala agertu. Ala ere lana bialdua dauka. Itzaldia asten du.

EUSKAL-ITZAK ZEIN DIREN

Bere itzaldian leendabizi dio zerk bultzatu duen autatu duen gaia autatzera. Alegia, euskal-itzak zein diren. Eta gero Larramendi aipatzen du, bere nortasuna, eta euskalari eta euskal-izkribitzaille zan aldetik zeuzkan usteak eta aien arrazoiak. Dio euskal itzetan zeuzkan teoria asko ezirela euskaldunentzat egiñak, kanpokoentzat baizik. Berak aieri erakutsi nai zien euskera gai zala edozer gauza esateko. Eta gai zala edozer gauza esateko erderatik artuak etziren itzekin. Botikario askok egiten duten bezela Larramendi-k etzuen berak saltzen zuen botikarrik artzen eta berak euskeraz idatzita utzi dizkigun gauzetan garbi eta jator mintzatzen da. Gaiñera ber-berak dio sartuta dauden itzak, naiz-eta erderatik sartuak izan erabili bear dirala. Ori itzez itz berak dio. Esan bear da ere Larramendi-ren garbitasuna etzala, ezta gutxia-

gorik ere, beste geroagoko batzuen maillara eldu. Esate baterako Larramendi-ren iztegia datoz, ez bakarrik eliza, kristaua, apaiza ta gañferakoak, baita ere alabanza, esperanza, fedea, karidadea, kolorea beste euskal-itzik gabe. Oriek bakarrik. Jakiña, Larramendi-k ori erraz konpontzen zuen. Dakigun bezela berak dio: «ALA BANZA, es voz bascongada: sin añadir ni quitar letra significa semejanza de hija: y como es natural hablar con cariño y estimación de una hija, así a las expresiones de aprecio y estimación en favor de alguno se dió el nombre de **alabanza**» «Diccionario Trilingüe, San Sebastián, 1853). Eta orretzekin konpontzen zituen gauzak eta elitzake ori ere bide txarra gureztat. Bear bada beste etimologia asko baiño probetxukoago izango lirake onelakoak gureztat ere.

Gero esaten du nola mende onen asieran eten egin zan tradizioa literaturan alde onetan. Orduan euskeraz erabiltzen ziran itzak, ez gauza ta gogoeta berriak izendatzekoak bakarrik, **telefonoa** edo beste orrelako zerbait esatekoak, baita betidanik Euskalerrri guztian mundu guztiak erabiltzen zituen itzak ere, guztiok daki-gunez, baztertu egin nai izan ziran, eta orien ordez beste garbi batzuek erabili. Orduko irizpidea euskal-itzak eta erdal-itzak bereizteko garbitasuna izan zan, diogun bezela. Itzaren jatorriari eta iturburuari begiratu bear zaiola. Nondik dator itz au? latinetik, edo gaztelaniatik, edo frantsesetik, edo nik dakit nondik! Bada ezta euskal-itza. Beraz euskal-itza da bakarrik —berak beste era batera esango zutekean— ez latinetik, ez gaztelaniatik, ez guk ezagutzen dugun beste izkuntzatic ezatorrena.

Jakiña, oriek baiño leenago ere euskaldunak izan baigenituen artu-emanak beste izkuntzekin, orain ezagutzen eztitugunekin, orietan eztakigu zein sartu genituen eta zein ez. Beraz or ezjakiña dugu alde.

Denak dakigun bezela Azkue iritzi orren etsaia izan zan edo etsai bezela agertu zan, baiña ikusiko dugunez ongi begiratu ezkeror etzan zearo etsaia. Bere iztegiaren itzaurrean dakarzkien irizpideak irakurriko ditut. Lendabizi, berak uste du itz bat edo adiera bat euskerazkoa dala probatzeko lekukoak bear dituela. Ortara, bai liburuetatik eta bai berak belarriz entzundakoak artzen ditu. Auxe dio: «...me propuse anotar no sólo la obra en que leía las palabras y modismos que iba atesorando, sino hasta la página y línea en que se encontraban; además del dialecto a que pertenecía, lo que cogía al vuelo, también la localidad en que tal se decía; prefiriendo esta última autoridad, verdadera soberanía en nuestro caso, a la primera». Beraz, erria ta idazleen arteko auzia erriaren alde epaitzen zuen. Gero au dio: «En cuanto a las voces exóticas, he incluido aquellas que no tienen equivalente castizo y han tomado

carta de naturaleza en el idioma; como ELIZA «iglesia»; LEGE «ley»...». Beraz Azkue-rentzat lendabiziko kontua zan beste modu garbiago batean ezin esan al izatea. Ortaz gaiñera itza sartua eta betidanikoa baldin bazan ere berdin zitzaion, teoriarik beintzat. Itz berriak, guztiok dakigun bezela, etzituen iztegiaren sartu. Berak zion egunen batean Euskaltzaindiak erabaki bearko zuela zein itz ziran artzekoak eta zein ez. Gure artean mende onen asiera inguruko joera berri aukeratu bat egin zuten, euskal literaturaren tradizioa zearo eten, Bidasoaz beste aldera gertatu ezteana. Ala ere emen gutxi batzuek, nolabait ere, eutsi diote tradizio orri. Gaurko idazle askorentzat bide bat bakarria dago zerbaiteko lenagokoa zer zan. Ori da ORIXE. Orixe-k gaurko askok uste duten baiña itz, esaera eta joskera askozaz gelago baititu antzizñako liburuetatik artuak. Baiña Orixe bakar samar ibilia izan da luzaroan bide ortatik. Tradizioa nola emen eten dan eta beste aldean ez ikusteko gauza bat begira diteke. Badakizute nola Azkue-ren iztegiaren ondoren beste iztegi bat egin zala, beste euskal-iztegi bat, beste aldeko euskalkiak bakarrik artzen dituen, eta ori da Lhande-rena. Eztuzue ikusi besterik zenbat millaka itz agertzen diran Lhande-ren iztegiaren euskal-itz bezela Azkue-ren iztegiaren agertzen ezteiranak.

Gero, ezagun danez, batez ere gerraren ondoren sekulako zalantzak sortu izan dira mende onen asiera inguruan izan genduen revoluzio ori zuzena ote zan eta geroztik egin ziran guztiak bide zuzenetik ote zijoazten ala ez. Egia esan, bai Altube jaunak, eta bai Mocoroa jaunak, beste batzuen artean olako zalantzak eta kezak leenago ere adierazi zituzten.

Beraz sarrera moduko au eginda gatozen berriz arira. Galdera bat egingo dut. ¿Zerk egiten du euskal-itz?

Jo dezagun erdaldun batekin ari gerala izketan eta galdetzen diogula:

—¿Son palabras castellanas **jamón, jardín, escopeta, fachada, parapeto, metafísica?**

Erantzungo digu:

—Sí, evidentemente.

Guk orduan:

—De ningún modo. En el caso de **jardín** y de **jamón**, su inicial, la **j**, muestra de una manera evidente que son palabras francesas. Es un hecho histórico fácil de demostrar que **parapeto, fachada, escopeta**, entraron del italiano en el siglo XVI y que **metafísica** está a la vista que es una palabra griega.

Eta zer erantzungo liguke berak? Au:

—**Jardín** y **jamón** no son francesas, porque cuando yo hablo en castellano puedo decir: «Aquí hay un hermoso jardín» y «Me

voy a comer un trozo de jamón». Pero cuando hablo en francés tendré que decir **jardin** (xardén) y **jambon** (xanbón) y no puedo decir **jardín** y **jamón**.

Beraz, errege euskal-itza al da? Eztut gauza bat besterik esango. Garbisu-k aspaldi idatzi zuena: **Errege euskal-itza** ezpaldin bada rey izango dek orduan. **Errege euskal-itza** da erderaz ezin esan dezakadalako: **Hoy es el día de los tres erregues magos**. Ori ezin esan dezaket erderaz, beraz ezta erdal itza. Eta euskeraz ezin esan dezaket: **Gaur iru rey magoen eguna da**. Beraz rey ezta euskal-itza. Orretara errege eta rey zearo bi itz dira, bata gaztelaniazkoa eta bestea euskerazkoa. Eta ori da aurren aurreneko irizpidea.

Begira zazue, beste alde batetik, nolako ondorenak dituen lenago aipatu dugun irizpideak. Azkue-k **bertsolari** itzean auxe dio: «Ez voz extraña...» Erderaz ezin esan ditekean gauza bat, erderaz adierazi bear dutenean euskal-itz batekin adierazi bear dutena beste modurik eztaukatelako, ori al da erdal-itza?

Etimologiak gure artean askotan izurriak baiño kalte geiago egiten baditu ere, aurrera ibiliko gara. Ni enaiz orain etimologia kontuan sartuko eta eztut esango ondo dauden ala ez. Baiña, esate baterako, askok uste dute, **aizkora**, **aitzur** ta **olakoak aitz-etik** datozela. Baiña, duela gutxi Gorostiaga-k esan ta argitaratu du lantxo bat adieraziaz **aizkora** latinietik datorrela. Neri etzait iruditzen batere zentzugabekeria. Batere. Beraz, eman dezagun orain arrazoi duela Gorostiaga jaunak eta **aizkora** latinietik datorrela. Eta or daukagu atzo arte euskal-itz garbia zana atzotik gurrera erdal-itz biurtuta.

Azkue-k berak dio neologismo kontuan, eta jakifia, ni orretan Azkue-ren kontra nagoelako, esan bear dut itz kontuetan ezer egin bagenez batzuek eta besteak, Azkue-ri eskerrak egin dugula. Lhande-k berak eta Lhande-ren laguntzailleak egin zuten itzegia egin baldin zuten erdia baiño geiago Azkue-gandik artua. Ona zer dion itz berriai buruz: «Luego, por más que rehuyo por sistema la tarea, obligado por la necesidad, creé una larga serie de palabras, prefiriendo en igualdad de circunstancias las voces cortas a las largas, y aquellas cuya raíz es común a las que tienen su raíz en un dialecto; las suaves y agradables a las ásperas, a no tratarse de voces onomatopéyicas; ateniéndome, en lo que tiene de compaginable con el carácter de nuestra lengua, al procedimiento de que se ha valido el alemán para crear sus palabras nuevas. Sirvan de ejemplo las siguientes palabras: **OZKORO** «firmamento, bóveda del cielo», de **OZ** «cielo» y **KORO** «bóveda», palabras ambas que aún existen en la lengua; **ELATZ** «impresión, trabajo de imprenta», de **ELE** «palabra» y **ATZ** rastro...»

Olako itzak **bakaldun** eta **gentza** eta orrelako asko bezelakoak dira. Euskaldunak bein-ere erabili iztituztenak.

Eta, jakina, oñiarri au artu bear dugu nai ta naiez: Euskal-itzak ezitu biurtzen bere jatorriak eta iturburuak, euskaldunak erabiltzeak baizik. Eta, batez ere, euskal-literaturaz ari naiz eta ez erri-izkeraz, baiña nolana ere obe genduke, eta alegiñak egin bear ditugu orretarako, literatur-izkera ori eztedilla geiegi aldendu erri izkeratik. Baiña erria ta autoreak artu bear baldin baditugu lekuko, izan dezagun gogoan autoreak badutela zenbait abantail, Axularrek zion bezela. Batetik literatur-izkera izaten da izkera arauduna eta normalizatu, eta ori idazleak berak ala egin dute. Erri-izkera, berriz, askotaz ere askatuagoa izaten da. Bestetik askotaz ere errazago izaten da jakitea zer dioten idazleak erriak zer dion baiño.

Eztiot aipatuko dudan gai ontan diktadurarik bear dugunik, baiña aristokrazia ere bada. Aitoren semeak, edo zaldunak, edo orrelakoak badira. Eta eztiot au iñor mintzeagatik, ezta gutxiago ere. Duela gutxi billera bat izan zan oso asmo onarekin eta gai egoki bat erabakitzeo. Erabaki bearra auxe zan: euskeraz bai edo **bait** idatzi bear dan. Alegia **baida** edo **baita**, **baidu** edo **baitu**, **bai-zuen** edo **baitzuen**. Ni oker ezpaldin banago, eta oker baldin banago parkatu, **bai**-ren aldekoak eraman zuten. Alegia, bototara joan ziran eta **bai**-ren aldekoak eraman zuten. Onetara, pixua daukagu, eta alde batean **bait**-en aldeko botoak eta bestean **bai**-renak. Eta dirudienez **bai**-ren aldera makurtzen zan pixua. Gogoratuko zerate zuek orain „Erroman bein urliak, oker ezpaldin banago ola egin zuena. Pixua ongi zegoala edo gaizki zegoala eztabaidan asi ziranean arek egin zuen au: ezpata artu zuen eta jarri alde batera. Bada nik alde batean, **bait**-en aldean, Axular jarriko nuke. Eta bildur naiz, naiz-eta zereko botazioa **bai**-ren aldekoak eraman, ori ez ote dan bera joango. Eta umetatik **bait** esaten dugunok, —Gipuzkoako Goierrri aldean ezta olakorik erabiltzen, bai, ordea, Nafarroan eta Lapurdi aldean— Gipuzkoako Beterre aldeko erabiltzen dugunok ontan nagusi gera, beste guztietan ezpatera ere. Au ejenpluztat aitatzen dut.

Laburpen bezela esango dut euskal-itzak eta erdal-itzak eztiuela iturburuak eta jatorriak alkarrengandik bereizten. Euskaldunak non eta noiznal darabilten itza euskal-itz jatorra da orrenbestez. Ona zenbait neretzat euskal-itz diranak. Onak ezta esan nai nai ta nai ez Euskaltzaindiarentzat onak izango diranik. Besteak beste iritziak izango dituzte eta geroak erabakiko. Adibide batzuek jarriko ditut ezkaitezan in abstracto beti ari, zenbait itz garbi niretzat: **Arima**, **arku**, **arropa**, **arrazza**, **arrazoi**, **baliatu**, **bar-katu**, **birjiña**, **birtute**, **bista**, **burla**, **dorre**, **ezkutari**, **ezkilla**, **gober-**

natu, gidari, ispillu, izpiritu, kaliza, kandela, kargu, konpondu, kontu, laudorio, luma, maniatu, merezi, merkatari, meztitu, miratu, molde, mutu, jake, obeditu, pena, premia, kobrantza, salbatu, segurantz, seiñale, soka, finkatu, tratu, triste, txantxa, umil, zaku, zapatari, sigilu, zimendu, sopa... Onek, neretzat, besteak beste iritziak izango dituzte noski, euskal-itz garbiak dira eta euskal-itz garbitzat aitortu bearrezkoak. Eta orien ordez sortu izan diran itz «garbiak» (garbiak komilla tartean esaten dut) eztira euskal-itzak. Len aipatu ditut **bakaldun** eta **gentza**. Beste bat aitaturko dut orain: **mintzul** itza. Ori sortu da euskaldun guztiok betidanik **mutu** deitzen dioguna esateko.

Bada aipatu ditudan itzak eztira baztertzekoak, naiz-eta erderatikoak izan. Eta erderatikoak diot eta ez erderazkoak.

Azken urteotan zerbait sarrera izan dutelako, paperean beintzat, eztira baztertzekoak gutxi batzuek. Esate baterako **idatzi**.

Esate baterako **inguru** itzaren orde, latinetik baitator, **barano** erabiltzen dutenak badira. Azkue-k berak dio iztegian: **Barano** (S, arc.). Ala ta guzi ere aldamenan dagoen izkuntza batetik artua da. Mundu guztiak dakienez **inguru**, edo **inguru** antzeko gauzak esaten dira Euskalerrri guztian, baita Zuberoan ere. Baiña utzi dezagun ori alde batera. Naiz-eta euskal-jatorri garbienekoa izan **barano**, **inguru** euskal-itza da.

Inguru da euskaldun guztiok darabilgun itza, baita Xubero-tarrak ere. Ori da, bada, euskal-itza.

Onelako gauzetan, gairakoetan bezela, gogoan eduki bear ditugu beti Bidasoaz arunzko euskaldunak. Eztugu batasunik egingo bear bada. Baiña, gutxienez ere, ezditzagun desberdintasunik geitu. Alegia, itz berriak sortzerakoan, edo modu berrietan austerakoan, begira dezagun aiek nola ari diran. Bear bada, esango didazute, aiek guri eztigute kasu geiegirik egiten. Ala izango da, baiña ezta zearo egia. Baiña zer? Guk aiei kasu egiten baldin badiegu alkarrekin ibiliko gera edo ezker a beintzat alkarrengandik geiegi aldenduko.

Ez naiz onera etorri iñori erakustera euskera maitatzen. Gai orretan, noski, edozein euskaltzale da ni baiño geiago. Nekerik gabe aitortzen dut ori. Ala ta guzi ere sarri askotan alako kezka bat izaten dut gogoan. Ageri agerian dagoen maitasuna ikusten baitut, ez ordea maitasun orren zerenganakoa. Bai baitirudi bein baiño geiagotan euskeraren orde eta euskeraren lekuan beste zerbait dugula maite, euskeraren izenez estali ditugun geren burutikako asmakizunak. Ezker a iñor euskeraren jabe. Ondasun orren gozamena eman ziguten aurrekoek, ez jabetza. Eta galerarik gabe ematera beartuak gaude gure ondorengoai. Eztugu, beraz, obe bearez bada ere, itxura gaiztotzeko eskubiderik. Eztezagun gairera

ametsik egin. Itz eta gogoeten arteko lokarria, esaten duten bezela, egiunezkoa da, ez gauzen izaeran finkatua. Eta orrexegatik beragatik da ain etenkaitza eta aldakaitza. Esan nai dut: **Zaldi** itzarekin izendatzen dugun gauza eta zaldi itzak eztute elkarren artean izaerazko lokarririk. **Zaldi** deitzen diogu gure aurrekoek ere **zaldi** deitzen ziotelako eta **zaldi** esaten erakutsi digutelako. Beraz berdin litzake **zaldi** esan bearrean asto esango bagendu. Baiña nola eztugun alkar artuko asto esaten, ezin genezake nai dugun bezela izkera alda. Orrexegatik beragatik, egiazko eta zifnezko eta izaerazko lokarririk eztagoelako itz eta gogoeten artean, ezin genezake gure gogara izkuntza alda. Ez gaitezen beintzat gure indarretan fida. Deus gutxi aldatuko dugu izkuntza eder bidean idazle izena badugu ere. Ondatu bai, onda dezakegu bear baiño geiago. Orretarako badugu eskua. Nik nai nuke euskeraz dozena bat milloi lagun bederen mintzatzea. Nai nuke dagoen baiño askotaz ere zabalduagoa egotea. Literatura aberats baten jabe izatea obe genduke. Enaiz gure izkuntzan erdal kutsurik ikusi nai ezluketenetakoa, basajendea besterik ez gerala izan adieraziko bai-luke garbitasun orrek. Naiago nuke orregatik besteekiko ar-emanetan artzaille baiño emaille geiago agertu izan bagaña. Ori guztia nai dut eta zer? Daukadana daukat eskuan. Gure euskera zarra, den bezelakoa, zenbait aldetatik ugari, zenbait aldetatik eskas eta urri. Batzuetan dotore, eta besteetan arlote. Ori da, bada, den ori, den bezelaxe eta ez nai gendukean legez, maitatu bear duguna, bizkortuko badugu eta indartuko. Eztugu gure erriaren izkuntza orren izenean besterik, geronen ametsik eta usterik, maitatzea zillegi. Maitasuna ez ezik, eta maitasuna baiño lenago besterik eskatzen digu gaur nere ustez euskerak euskaldunoi, begiramen eta errespeto piska bat, baiña zifnetako eta benetako begiramen.

Bukatu duenean Alvarez jaunak artzen du itza: Ala ere nik uste det batzarre ontan asko itz egin dala garbizale eta berrizaleen kontra. Zergatik? Usadioaren kontra dijoalako. Ni ontan nago eta uste det usadioak izan bear duela jabe eta irizpide bakarra. Eta len aipatu da Barrutia oso ontzat bezela. Eta ni jakiaña, konforme nago alde batetik, esate baterako verboan eta alako gauzetan dudarik gabe Barrutia askozaz ere jatorragoa da gaurko asko baiño. Baiña ala ere uste det **briso**, **perezoso** edo **deabru** eztakit zer, itz oiek berriak bezin berriak dirala. Eta eztute batere usadorik euskera berean. Orregatik, garbizaleak ondatu baditugu asmatzaille oiek ere kondenatu egin bear ditugu garbi. Ori alde batetik, eta bestetik lokalismo bat ere ez ditekeala ontzat eman. Uste det ori aitortzea komeni dala.

Mitxelena: Barrutia-ren kontua. Ori argi ta garbi erabaki ditteke. Begira, emen bi gauza daude. Obeto esateko, bi eredu-klase.

Bat izkuntza-eredua eta bestea arte-eredua. Eta zure iritzia galdetuko dizut. Zuk or daukazu bi autore: Lizardi eta Agirre Asteasukoa. Zein daukazu obetzat?

Alvarez: Mamiz dudarik gabe Lizardi da.

Mitxelena: Ori da. Arte aldetik ez tute ifñondik alderik ere. Bada nik izkuntza aldetik jatorrago derizkiot Agirre Asteasukoari. Eta nire ustez Barrutia ere eredu da arte aldetik izkuntza aldetik baiño geiago. Beraz, ez tute esan nai Barrutia-ren izkera artu bear gendukeanik eredutzat eta zearo bat gatoz kontu ontan.

Alvarez: Ez, nik uste det batek edo bestek ori pentsa dezakeala.

Mitxelena: Bai jauna. Beste gauza bat. Esate baterako, nola esaten da erderazko **presentar** euskeraz. Nik uste dut gaur galdetuko bagendu Euskalerrri guztian barrena, alde ontan **presentatu**, **presentau** edo orrelako gauzak entzungo genituzkeala. Eztakit beste aldean zer esango liguketean. Baiña, esate baterako, Lardizabal-ek beti beti eta beti **aurkeztu** esango du. Beraz, or **aurkeztu**-ren alde nago. Eta ni **galdetu** eta **itaundu**-ren alde nago. Alegia, Bizkaiko autore zarretan ezpaita bein ere **preguntadu**-rik, edo gutxitan beintzat, agertzen. Eta orregatik euskal-liburuak alde askotatik eredu obeak ditugu itz kontuan ere, gaurko izkera baiño.

Xuberoako Madeleine Yaureguiberry andreari ematen zaio itza eman nai dituen zenbait berri eman ditzan. Xuberoako izkera gozoan mintzatzen da eta entzule guziak adi daude itzik galdu gabe ulertzeko asmotan. Leendabizi Xuberotarren agurra ematen du eta gero ango eskolez mintzatzen da. Dio Xuberoan asi direla urrats baten, leen-urrats baten emaiten. Gobernamentuko eskoletan sartzen omen dira, Pabeko inspektoreen baimenarekin. Zenbait gauza jakingarri aipatzen ditu ala-nola inspektoreak aperzibitu direla euskalduna ezela frantsesaren etsaia uste zuten bezala. Aurrek ez tute ikasten eskolan irakasten den frantsesa baizik. Eta bere denboran ikasten dute beren etxetan izkuntza ederra eta aberatsa eta aperzibitu ziren euskara zekiten aurrak, zekitela, frantses lan ederrenak egiten, eta Pabeko inspektore geienak erran dute azkenik Xuberotar aurrek egin dezaketela erri tipietako eskoletan, eskola aundietan latin eta greko izkuntzakin egiten dituzten izpirituko exerzizio sabantak. Lafont profesorea, zenbaitek ezagutzen dutena, aipatzen du. Eta nola leen eskola aundietan eta batxilera-toan egin zitekeana, eskola tipietan ere asi diren egiten, ortaroko kanta eta metodo simple batzuez baliaturik .Eta Pabeko inspektoreek konprenitzen dutela zerbait euskera begiratzeko, ez bakarrik mintzairaz, baiña jakitatez. Zeren-eta euskera izkuntza aberats bat

baita, aberatsenetarik. Baiña euskaldunek deus estudiatzen, begiratzen eta izkribatzen eztutena. Dio Xuberoan asi direla. Txalo beroak eman zaizka biotz biotzetikan.

Eta itzaldiak bukatuta Bibliotekako beste saloi batera joanik Bizkaiko Diputazioak ardo eta janari zenbait eskeiñi zien batzarkideari bazkal-aurrean. Hilario Bilbao jaunak Diputazioaren izenean itz sutsu eta eder batzuek esan zituen. Zion nola Diputazioak Euskaltzaindiari giltzak eman ziozkan etxean bezala egon zedin eta eztela Euskaltzaindia Diputazioari eskerrak eman bear diozkan, ezpada Diputazioa dela benetako eskerrak Euskaltzaindiari eman bearrean dagonea egiten ari den lan indarrez beteagatik. Esan zuen nola lan aundia dagoen egiteko euskal gauzetan eta baita dokumentu zaar, euskal kanta eta beste gauza asko bildu ta estudiatzen. Lau Diputazioak elkarren leian ekin bear luketela adierazi zuen, nobleziaz beterikako nor-geiagoka batean, indarra emateko arazo guzti auri eta bear bezala gure ondorengoak jaso dezaten osorik, obeturik eta indarturik gure aurrekoengandik artu genduan ondasun osoa.

Zenbait denpora geroago, 1959 aprillaren 2-an Euskaltzaindiak erabaki au artu zuen:

324. 11701

Euskaltzaindiaren agiria euskal itzei buruz

Euskaltzaindiak, idazlari ta izlarietara zuzenbide batzuek eskeiñi naiez, eta asko zuzenbide oien zain-antzean daudela jakitunik, onako agiri au azaltzen du:

GINARRI-LEGEA

Iztegi-sailean ezta bidezko itz asmatuetara jotzea ezin bestez baizik, eta orduan ere itzen erabidean izkuntzaren joerak gordeaz. Ori iztegiari gagozkiola. Gramatikaren barrutian, ordea, ezta sekula zillegi asmatzen ibiltzea edo izkuntza aldatu nai izatea.

EUSKAL-ITZAK ZEIN DIRAN JAKITEKO BIDEA

Eta iztegiaren auzi au xehetasun geiagorekin garbitu naiez, euskal-itzak zein diran, au da, auskal-literaturan erabiltzeko itz jatorrak eta bidezkoak zein diran jakiteko, bidea